

ATATÜRK'ÜN 100. DOĞUM YILINDA GÖZLEMLER VE DÜŞÜNCELER

İsmet GİRİTLİ (*)

I

10-11 Kasım 1980 tarihinde düzenlediği Uluslararası Atatürk Konferansı ile Atatürk Yılı'nın eşliğinde bu konuda ilk bilimsel toplantıyı gerçekleştiren Boğaziçi Üniversitesi, Atatürk'ün 100. Doğum Yılı dolayısıyla 9-13 Kasım 1981'de Atatürk Kültür Merkezinde sergilediği Uluslararası Atatürk Konferansı ile de çok kapsamlı ve başarılı bir organizasyon örneği vermiş bulunuyor.

Boğaziçi Üniversitesi Atatürk Devrimi Araştırma Enstitüsünün düzenlediği ve bir organizasyon Komitesi ile 11 Alt Komite aracılığı ile aylardan beri çalışma ve hazırlıklarını sürdürdüğü bu Uluslararası Atatürk Konferansına dünyanın çeşitli kıt'lara mensup 37 ülkesinden, yaklaşık olarak 150 bilim adamı katıldığı gibi, organizasyonuna tüm Üniversiteleri ve 100. Yıl Kutlama Kurulu ile Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı katkıda bulunmuşlardır.

Atatürkçü düşünceyi tüm Dünyaya tanıtmak ve genç kuşaklara öğretmek ve bu düşüncenin kuşaktan kuşağa geçerek, her geçen gün artan bir tazelik ve canlılık içinde yaşamasını sağlamak gibi önemli bir görevin sorumluluğu içinde düzenlenen ve yürütülen bu konferans, kanaatimizce her bakımdan başarılı olmuştur.

Konferansın isabetli ve çok faydalı hizmeti, bu milletlerarası bilimsel toplantının kolaylıkla izlenebilmesini sağlamak amacı ile, 25 Ekim 1981 Tarihine kadar Boğaziçi Üniversitesine ulaşan tebliğlere

(*) Prof. Dr. İsmet Giritli, İstanbul Hukuk Fakültesi öğretim üyesidir.

üç ayrı cilt içinde yer verilmesi ve bu bakımdan memleketimizde maalesef henüz örnekleri çok az olan bir “Çağdaş Anlayış ve Yaklaşım”ın ortaya konulmasıdır.

Daha sonra ulaşan tebliğler ile Konferans sırasındaki tartışmaların da topluca bir kitap halinde yayınlanması kararlaştırıldığından, bu Konferansa sunulan bütün tebliğler ve ileri sürülen görüşler bugünün ve geleceğin kuşaklarının yararlanabileceği çok değerli bir kaynak olacaktır.

9 Kasım 1981 sabahı açılış töreni ile çalışmalarına başlayan ve 10 Kasım 1980 günü, Atatürk’ün 43. Ölüm Yılı dolayısıyla Anma Töreni yapan Uluslararası Atatürk Konferansı, her gün sabah saat 9 dan itibaren iki ayrı salonda çalışmalarına devam etmiş ve bu çalışmaları öğleden sonraki oturumlarda da sürdürmüştür. Ayrıca oturum sonlarında ya konserler verilmiş veya dokümanter filimler gösterilmiştir. Bunun gibi Atatürk Kültür Merkezinde açılan çeşitli Atatürk Fotoğrafları ve kitapları sergileri de konferans boyunca açık bulundurulmuştur.

Boğaziçi Üniversitesi Atatürk Devrimi Araştırma Enstitüsünün düzenlediği bu Uluslararası Atatürk Konferansı, çalışması boyunca Atatürk ile ilgili olarak ve alfabetik sıraya göre şu konuları ele almıştır:

Anılar — Askeri Dehası — Balkan İlişkileri — Biyografik Konular — Demokrasi Anlayışı — Dış Politika Konuları — Dil — Eğitim — Gelişmekte Olan Ülkelere Etkileri — Kemalist İdeoloji — Kadın Hakları — Kültür ve Toplumsal Politik Konular...

UNESCO Genel Konferansı 27 Kasım 1978 tarihli Kararında; Uluslararası anlayış, işbirliği ve barış yolunda çalışmış üstün kişilerin gelecek kuşaklar için örnek olacakları inancı ile, Türkiye Cumhuriyeti’nin Kurucusu Mustafa Kemal Atatürk’ün Doğumununun 100. Yıldönümünün kutlanmasına karar verirken; Mustafa Kemal’in Dünya uluslararası; karşılıklı anlayışın, sürekli barışın kurulması için çalışmalarının olağanüstü bir örnek oluşturduğunu ve bütün yaşamı boyunca insanlar arasında hiç bir renk, din veya ırk ayrımı gözetmeden bir uyum ve işbirliği çağının doğacağına olan inancını gözönünde tutmuştu.

Nitekim, İstanbul Uluslararası Atatürk Konferansına gerek bildiri gerekse beyanları ile katılan çeşitli renk, din ve ırka mensup aydın kişilerin de Atatürk'ün evrenselleşmiş büyüklüğü üzerinde büyük uyum ve işbirliği havası içinde oybirliğine vardığını görüyoruz.

II

Kapağındaki izahattan Londra'da İslâm Basın Ajansı tarafından yayınlandığı ve İstanbul'da Büroya, Ankara'da ise muhabire sahip olduğu ve Türkiye'de 175 TL sına satıldığı anlaşılan "Arabia?The Islamic World Review" 'adlı aylık derginin Kasım 1981 sayısının kapağını ve tam 8 sahifesini Atatürk'e ayırdığını görüyoruz.

Ne varki, derginin kapağı ile içindeki başlık ve yazıları görenler, bu derginin Atatürk'ün, 100. Doğum Yılında ve Ölüm Yıldönümü olan Kasım ayında anmasının başlıca nedeninin, Atamıza saygı göstermek değil, O'nu yermek amacına dayandığını derhal anlamayacaklardır. Nitekim derginin bu sayısını bana duyuran dostum böylesine aşikâr ve gerçeklere aykırı "Atatürk Düşmanlığı"ndan hayret ve üzüntü duyduğunu ve bütün Dünya oy birliği halinde Atatürk'ün ve eserlerinin büyüklüğü konusunda birleşirken, bu derginin tek "Çatlak ses"i oluşturduğunu söylemekten kendini alamamıştır.

Derginin Atatürk'ün bir bronz maskına yer verilen kapağında "The Crumbling Edifice Of Kemalizm "Kemalizm Yapısının Çöküşü" başlığı yer almaktadır. Bu iddiada bulunan Atatürk düşmanlarına cevabımız şudur: Kemalist modernleşmenin ve dolayısıyla Atatürk'ün en büyük eseri bugünkü güçlü ve itibarlı Türkiye Cumhuriyetidir. Kemalizmin çöküşünden söz edebilmek, Türkiye Cumhuriyetinin bu dinamik ve güçlü varlığını görmemezlikten gelmek veya inkâr etmek demek olur ki, bu da sadece, Atatürk değil aynı zamanda körükörüne Türk ve Türkiye düşmanı olanlara yaraşır.

Kemalist Modernleşmenin Türkiyemize neler kazandırdığını anlamak için, 1920'de Sevr Andlaşmasının ve düşman işgalinin Saltanat ile işbirliği yaparak, esasen yüz yılların ihmaline maruz bıraktığı Türkiye ile bugünkü Türkiye arasındaki farkları bilmek ve hatırlamak lâzımdır. Dergiye yazı yazan Cal Mc Crystal adlı "Kiralık kalemşörünün" kırsal Türkiye'nin fazla değişmediği ve bugün de, Türkiye'nin bazı köylerinde Türkiye'de halâ Saltanatın yönetiminde olduğu id-

diası da gerçekleri bilenlerin yüzünde sadece tebessüm uyandıracak bir uydurmadır.

Bilindiği gibi, Kemalizmi “*Yabancı bir kültürü eski bir uygarlığa zorla empoze etmek olarak*” alan bu yazarın da anlamadığı husus, Kemalizmin Türk Toplumunu ve Türk insanını her alanda çağdaş bir insan ve toplum haline getirmeyi amaçlayan bir modernleşme hareketinden ibaret bulunduğudır. Mustafa Kemal Türk Toplumuna laikliği önerirken, Müslüman olan Türk Milletini dinden ayırmak değil, çağımızın gerçeklerine göre, din ve Devleti birbirinden ayırmak ve geçmiş yüzyıllarda Osmanlı Halifesi ve Padişahlarının giriştiği en zorunlu reform hareketlerini bile baltalayan ve bu padişahların hayatlarını hedef alan bir takım karanlık düşünceli maceraperestlerin bundan böyle Türkiye’nin çağdaşlaşması yolunda ayak bağı oluşturmalarını sağlamak istemiştir.

Atatürk’ün dış politikada sadece Batı’ya yöneldiği ve Türkiye ile İslam Dünyası arasındaki ilişkileri ihmal ettiği iddiası da öteki bütün iddialar gibi bir başka kuyruklu yalandır. Nitekim 8 Temmuz 1937 de Türkiye, İran, Irak ve Afganistan arasında Tahran’ın Saadabad Sarayında imzalanan Saadabat Paktı Atatürk’ün Doğu’daki Arap ve İslam Ülkeleri ile en iyi ilişkiler arayışının somut örneği değil midir?

Esasen Türkiye’nin Atatürk’ten esinlenerek uyguladığı “Yurtta Sulh Cihanda Sulh” ilkesi herşeyden önce büyük çoğunluğun Müslüman Ülkelerden oluşan komşularda sıkı siyasal ve ekonomik ilişkileri amaçlamaktadır.

Bu münasebetle önemle üzerinde durmak istediğimiz bir diğer husus şudur: Türkiye’nin 12 Eylül yönetiminin başa gelmesinden sonra, kuvvetle uyguladığı Doğu’ya açılma politikası da Türkiye’nin Batı’dan kopuşunu değil, Atatürk’ün öngördüğü ve hem Batı’ya hem de Doğu’ya dönük çok yönlü dış politikayı sergilemektedir.

Eğer Türkiye bugün Batı çevrelerinde endişe ve heyecan uyandıracak oranda Arap piyasasına ihracat ve müteahhitlik hizmetleri yönünden girebilmişse, bunun da tek nedeni Kemalist Modernleşme, yani Atatürk Cumhuriyet Dönemi esnasındaki teknolojik, kültürel ve ekonomik birikimdir.

Türkiye’de çok partili rejimin ifasının sorumluluğunu da Kemalizme yüklemeye kalkışan dergi yazarlarına ve onun gibi düşünen-

lere söylemek istediğimiz şudur: Türkiye’de eğer 27 Mayıs, 12 Mart ve 12 Eylül’de çok partili siyasal rejim bunalıma uğramış ve askıya alınmışsa, bunun başlıca nedeni, siyasi kadrolarımızın modern siyaset biliminin ve Kemalizm Modernleşmesinin öngördüğü ve anlaşma ile uzlaşmaya dayanan “Diyalog politikası” yerine, İkinci Meşrutiyet Döneminin Türkiye’yi felaket ve esaret uçurumunun kenarına getiren, itişip kakışmalardan oluşan bir “Uzlaşmazlık politikası” uygulaması ve bu “Fasit daire”yi hiçbir liderin yalnız başına kıramamasıdır.

III

Devlet Başkanı Orgeneral Kenan Evrenin 23 Nisan Mesajında Milli Egemenliği, Milli Mücadelenin de yegane siyasi ideolojisi olarak nitelenmesi ve Devletin, Millet temeli üzerine oturtulma gereğini bir kere daha vurgulaması kanaatimizce çok yerinde olmuştur.

12 Eylül 1980 Harekatı’ndan sonra ülkemize gelen birçok Batılı gazeteci ve Radyo-TV temsilcilerinden benimle görüşenlerin en çok sordukları soru: “Türkiye’deki Generaller sözlerini tutarak Demokratik rejimin kurulmasına izin verecekler midir?” sorusu olmuş, benim de bu soruya daima verdiğim karşılık şu mealde bulunmuştur; “Bu konuda hiç bir tereddüdüm yoktur. Bunun da nedeni Mustafa Kemal Atatürk’ün eylem ve öğretilerinden oluşan Kemalizm’in Milli Hakimiyete dayanması, 12 Eylül 1980 Harekâtını yapan Yüksek Komuta Heyeti’nin ve tüm Türk Silahlı Kuvvetlerinin ise “Atatürkçü-Kemalist” olmasıdır”.

Atatürk’ün doğumunun 100 yılı dolayısıyla Prof. Dr. Turhan Feyzioğlu, Prof. Dr. Mustafa Aysan, Prof. Dr. Mehmet Gönlübol ve tarafından hazırlanan ve Almanca ve İngilizce’ye de çevirileri ile birlikte yayınlanan “Atatürk Yolu” adlı ortak eserde “Kemalizm, Milli Hakimiyet ve Cumhuriyet demektir” başlıklı bölümde de yazdığım gibi Atatürk’ün en büyük ve önemli kararı Milli Hakimiyete dayalı yeni bir Türk Devleti kurmak kararı olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti Atatürk’ün hem ebedi hem de en büyük eseridir. Atatürk bu kararını Büyük Nutuk’un başında şöyle açıklamıştır: “...Osmanlı memleketleri tamamen parçalanmıştı. Ortada bir avuç Türk’ün barındığı bir ata yurdu kalmıştı. Son mesele bunun da taksimini temin ile uğraşmaktan ibaretti. Osmanlı Devleti, onun istiklali, padişah ve halife, hükümet, bunların

hepsi medlülü kalmamış bir takım manasız laflardan ibaretti. Efendiler bu vaziyet karşısında bir tek karar vardı: O da Milli Hakimiyete dayanan, kayıtsız ve şartsız yeni bir Türk Devlet kurmak.”

Erzurum Kongresi'nin buhranlı, havasını anlatan merhum Cevat Dursunoğlu; “O halka inanıyor, onun içindeki ölmez cevhere bel bağlıyordu” diyor. Gerçekçi Mustafa Kemal biliyordu ki, ordular dağılabilir, silahlar işe yaramaz olur. O dağılmayacak ve yıkılmayacak bir kuvvete dayanmak istiyordu.

Milli Mücadelenin en karanlık günlerinde yanında bulunan gazeteci Yunus Nadi Beyin “Her kerameti Meclisten beklemek niyetinde miyiz?” diye sorması üzerine, Mustafa Kemal'in verdiği cevap şu olmuştur: Her kerameti Meclisten bekleyenlerdenim. Bir devreye yetiştik ki, onda her iş meşru olmalıdır. Millet işleri de ancak Milli kararlara istinad etmekle, milletin hissiyatı umumiyesine tercüman olmakla asıldır. Milletimiz çok büyüktür. Hiç korkmayalım. O esaret vezillet kabul etmez. Fakat, onu bir araya toplamak ve kendisine “Ey Millet, sen esaret ve zillet kabul edermisin?” diye sormak lazımdır. Ben Milletin vereceği cevabı biliyorum.”

Biliyoruz ki, O'na halifelik ve ömür boyu Cumhurbaşkanlığı da teklif edilmişti. Şiddetle reddetti. Kurduğu fırkanın daimi ve değişmez başkanlığını bile kabul etmedi. “Milletin sevgi ve güvenini kaybetmediğim müddetçe tekrar seçilirim: Milletin reyi esastır” diyordu.

Anayasa'da Cumhurbaşkanı'nın yetkilerini en küçük hadde indiren de bizzat Atatürk'tür. Bir aralık cumhurbaşkanlığına, Büyük Millet Meclisi'nden çıkan kanunlara karşı 1924 Anayasasında “Veto” hakkının verilmesini istemişti. Fakat, özellikle Mahmut Esat Bozkurt ve Şükrü Saraçoğlu gibi genç hukukçu arkadaşlarının itirazı üzerine ortaya çıkan tartışmalardan sonra, bundan da vazgeçmiştir.

Ne varki, “*Hürriyet ve istiklâl benim karakterimdir*” diyen Atatürk hürriyeti başı bozukluk anlamına almamıştır. Bu kitapta yer alan şu olayı birlikte okuyalım: “22 Eylül 1930 gecesini Samsun'da bulunuyordu. Gene bir kitap okumak ister. Gazi Kitaplığı'ndan Fransız Devrimi ile ilgili seçilen bu kitapta şu cümlelerin altları Gazi tarafından mavi kırmızı kalemlerle çizilmişti. Hürriyet kayıtsız, şartsız serbest olmak değildir. Onun kayıtları şartları vardır. Kayıtsız şartsız

serbest olmak ormanlardaki hayvanlara mahsustur. İlmî esaslara göre ferdin hürriyeti başkasının hürriyetinin hududu ile sınırlıdır. Başkasının hürriyet hakkını tanımayan kendi hürriyet hakkını tanıtamaz.

Kısaca, Atatürk Milli Mücadeleye Milli Egemenlik bayrağı ile başlamış bir liderdir. Bu itibarla Millet hakimiyetini reddeden her türlü diktacı görüş Atatürkçülüğe aykırıdır.

IV

9 Mart 1981 günü Boğaziçi Üniversitesinde, Milli Eğitim Bakanı Sayın Hasan Sağlam'ın açış konuşması ile başlayıp, yoğun bir çalışma ile gündemdeki maddeleri eriten Devrim Tarihi Şurasının toplanması, her bakımdan yerinde ve faydalı olmuştur. Bu olumlu girişiminden dolayı genç, dinamik ve yapısı Rektör Sayın Prof. Dr. Semih Tezcan'ı kutlamak lâzımdır.

Özel çağırılı konuklar dışında, memleketimizin 13 üniversitesi ile Harp Akademilerinden gelen delegelerden oluşan bu Şura, görüşme konularını dört ana gruba indirmiş ve Devrim Tarihi Derslerinin kapsamı, bu derslerin veriliş yöntemi, çalışma ve sınav şekilleri, dersin öğrenim yılı ve süresi ve Devrim Tarihi öğretim üyesi yetiştirilmesi sorunlarını ele almıştır.

Bilindiği gibi, Milli Mücadelede yaşanan günlerin acılarını ve başarılarını gelecek kuşaklara aktarabilmek ve Türk gençliğini bu Milli Mücadele ruhu ile yetiştirmek kaygusu, Milli Mücadeleden hemen sonra dile getirilmiş, 29 Haziran 1922'de Bursa Milletvekili Operatör Emin Bey, Meclis Başkanlığına bir tahrir vererek Millî Hareketin tarihini yazmak üzere bir heyetin oluşturulmasını önermiştir.

1934 yılından itibaren de, Üniversite ve Yüksek Okullarımızın son sınıflarında "Türk İnkılâp Tarihi" derslerinin Mahmut Esat Bozkurt, Hikmet Bayur, Yusuf Kemal Tengirşenk ve Recep Peker gibi ünlü devlet adamları tarafından okutulduğunu ve daha sonra bunlara diğer bilim adamlarının katıldığını görüyoruz.

Kasım 1941'de devrin Cumhurbaşkanı Merhum İsmet İnönü, konferans şeklinde verilmekte olan İnkılâp Derslerinin "İnkılâp Tarihi ve Türkiye Cumhuriyeti Rejimi" adı altında esaslı bir ders şeklinde verilmesinin ve bu konular üzerinde araştırma yapmak üye-

re, bir Enstitünün kurulmasının kararlaştırıldığını haber vermiş, 15 Nisan 1942 tarihinde kabul edilen, 4204 sayılı kanun ile Ankara Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesine bağlı bir Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü kurulduğu gibi, Türk Devrim Tarihi dersleri de bu kanun ile bir kanunî dayanağa kavuşturulmuştur. Bu kanun tasarisinin gerekçesinde “İnkılâp Tarihi ve Türkiye Cumhuriyeti Rejimi” dersleri ile “Yüksek öğrenim gençliği bir taraftan İnkılâb’ın tarihî amillerini ve ne suretle vuku bulduğunu, rejimin ana umdelerinin hangi hayat zaruretlerine dayandığını öğrenecek, diğer taraftan aldığı milli terbiye ve bu dersler yolu ile varacağı inançla, karşısında kalması mümkün ve muhtemel memleket meseleleri aynı inkılâpçı ve yapıcı zihniyetle halledilebilecek ve böyle bir seviye ile cemiyetimizin yarınki hayatında vazife almaya hazırlanacaktır.” denilmiştir.

Bu kanunun etkin şekilde uygulaması, 1946 yılına kadar devam etmiş, 1946’da Üniversitelerin idari ve bilimsel özerkliğe kavuşması ile Devrim Tarihinin okutulması konusunda, kapsam, süre, dersin imtihan statüsü yönünden çeşitli uygulamalarla karşılaşmış ve bu dersler genellikle önem ve ciddiyetini kaybetmiştir.

Bu ihtiyaca bir cevap ve hazırlık olmak üzere, 9-13 Şubat 1981’de toplanan Millî Eğitim Bakanlığına bağlı Yüksek Okul ve liselerde okutulacak Türkiye Cumhuriyeti ve İnkılâp Tarihi Seminerinde de bir müfredat programının hazırlandığını öğreniyor, ayrıca Kara, Hava ve Deniz Harp Okullarında okutulmakta olan İnkılâp Tarihi Derslerinin müfredatının Genel Kurmay Başkanlığı tarafından hazırlandığını biliyoruz.

Kanaatimiz şudur ki, Devrim Tarihi Dersinin kapsamını tespit ederken, bütün bu müfredat programlarından ve 9 Mart 1981’de Boğaziçi Üniversitesinde toplanan Devrim Tarihi Şurasında, ders programı ile ilgili olarak yapılan önerilerden yararlanmak ve mümkün olduğu kadar, sivil ve askerî okullar da ve üniversitelerde okutulmakta olan Devrim Tarihi dersleri yönünden birlik sağlamak lâzımdır.

Devrim Tarihi Şurasında yapılan öneriler, dersin son sınıflardan birinci sınıflara alınması, devam mecburiyetinin konması, dersin bir üst sınıfa geçmek yönünden, “Baraj” oluşturması ve alınan notun diploma derecesini etkilemesi konularında birleşmiş, Türk Devrim

tarihi derslerinin, tıpkı harp okullarında olduğu gibi, 4 yıl süre ile okutulması ve bu suretle yüksek öğrenim gençliğinin Kemalist İdeoloji yönünden teçhiz edilmesi yolunda bir satırlar yazarının yaptığı teklif ise, maalesef ve çok az farkla çoğunluk sağlayamamıştır. “Maalesef” diyoruz zira geçmiş yıllar, yüksek öğrenim gençliğinin Kemalizm’e ve Türkiye’ye düşman bir takım ideolojilerin tahripkâr tesiri altında kaldığını bununla etkili şekilde savaşmanın yolunun ise, Milli Mücadele ruhu ve Kemalist İdeoloji ile yoğurulmuş bir yüksek öğrenim gençliği yetiştirmek olduğunu bize göstermektedir.

Temennimiz eğitim ve öğretimin bütün seviyelerinde, Kemalist düşünceyi hakim kılmak azminde görünen enerjik Millî Eğitim Bakanımızın Türk Devrim Tarihi dersi ile ilgili ve lüzumlu bütün önerileri bir an önce, kanunî statüye bağlamasıdır.

V

1981 Yılında Doğumunun 100. Yılıni kutladığımız Atatürk, çeşitli yer ve tarihlerde yaptığı konuşmalarda, Yeni Türkiye Devletinin kurulmasında ve gelişmesinde Millî Gücün önemini ve bunların çeşitli unsurlarını vurgulamıştır. Bu konuşmaların dikkatli tetkiki; Atatürk’ün politik, ekonomik, askerî görüşleri yanında ve dışında “Sosyo-Kültürel diyebileceğimiz ve Atatürk’ün kültür idealini ortaya koyan bir görüşe sahip olduğu gerçeğini meydana çıkarmaktadır.

Atatürk 4 Şubat 1935 Tarihli seçim beyannamesinde bu ideali şöyle açıklamıştır: “Bir yurdun en değerli varlığı; yurttaşlar arasında ulusal birlik, iyi geçinme ve çalışkanlık duygu ve yeteneklerinin olgunluğudur... Bu neden ile Türk ulusunun yönetiminde ve korunmasında; ulusal birlik, ulusal duygu, ulusal kültür ve yüksekte göz diktiğimiz idealdir. Yüksek ve inkılâpçı bir kültür düzeyine varmak için önümüzdeki yıllarda daha çok emek vereceğiz. Pozitif bilimlerin temellerine dayanan, güzel sanatları seven, düşünce eğitiminde de yetenekli ve yükselmiş olan erdemli, kudretli bir kuşak yetiştirmek ana siyasetimizin açık dileğidir.” Türk kültürünü yükseltmek ideali; Atatürkte Millî Mücadeleden önce başlamış, 1920 lerde kendisine “İşte ülkenizi kurtardınız, şimdi ne yapmak istersiniz?” şeklinde yönetilen soruya; “Kültür Bakanı olup ulusal kültürü yükseltmeğe çalışmak en büyük emelimdir.” cevabını vermiş, öğretmenleri de “kültür ordusu” olarak tanımlamıştır.

Daha 1 Mart 1922 gibi çok erken bir tarihte, TBMM de yaptığı konuşmada; “Yetiyecek çocuklarımıza ve gençlerimize görecekları öğrenimin sınırı ne olursa olsun, en evvel ve herşeyden önce Türkiye-nin; bağımsızlığa, kendi benliğine, ulusal ananelerine düşman olan bütün unsurlarla mücadele etmek gereği öğretilmelidir.” diyen Atatürk 1 Kasım 1937 de yine TBMM de yaptığı konuşmada şunları söylemiştir:

“Büyük davamız : en uygar ve en gelişmiş gönençli ulus olarak varlığımızı yükseltmektir. Bu yalnız kurumlarında değil, düşüncelerinde temelli bir inkılâp yapmış olan büyük Türk Ulusunun dinamik idealidir. Bu ideali en kısa zamanda başarmak için düşünce ve hareketi beraber yürütmek zorundayız. Bu teşebbüste başarı ancak sürekli bir plânla ve rasyonel bir tarzda çalışmakla mümkün olabilir. Bu nedenle okuyup yazmak bilmeyen tek vatandaş bırakmamak, ülkenin büyük kalkınma savaşının ve yeni çatısının istediği teknik elemanları yetiştirmek, ülke davalarrının ideolojisini anlayacak, birey ve kurumları yaratmak, işte bu önemli dayanakları en kısa zamanda sağlamak, Kültür Bakanlığının üzerine aldığı büyük ve ağır zorunluluklardır. İşaret ettiğim dayanakları Türk Gençliğinin beyninde ve Türk Ulusunun şuurunda daima canlı bir halde tutmak Üniversitelerimize ve yüksek okullarımıza düşen başlıca görevdir.”

Görülüyor ki, Kemalist Devrimin ideolojisini yaratmak işi; Atatürk'ün kültür ideali içinde önemli bir yer işgal etmektedir.

Kültürü uygarlıktan ayırmağa taraftar olmayan Atatürk, birçok konuşmalarında, Türklerin uygar bir ulus olduğu konusunda ısrar etmiş, Türk Tarihinin derinliğine inanmıştır. “Türkiye Cumhuriyeti Devletini oluşturan Türk Halkı uygardır. Tarihte uygardır. Gerçekte uygardır.” sözleri onundur. Bir başka konuşmasında da, “En doğru, en gerçek tanrıya ulaşma yolu uygarlığa ulaşma yoludur... Uygarlık yolunda yürümek ve başarılı olmak yaşamın şartıdır... Ulus açıklıkla bilmelidir, uygarlık öyle bir ateştir ki ona ilgisiz olanları yakar ve yok eder. İçinde bulunduğumuz uygarlık ailesinde yaraşır olduğumuz yeri bulacak ve onu koruyacağız. Refah, mutluluk ve insanlık buradadır.” demiştir.

Bir yabancı gazetecinin, “Batılıların nelerini ulusunuz için almak istersiniz?” sorusuna Atatürk'ün cevabı şudur: “Biz Batı Uygarlığını

bir taklitçilik yapalım diye almıyoruz. Onda, iyi olarak gördüklerimizi, kendi bünyemize uygun bulduğumuz için, Dünya uygarlık düzeyinde, benimsiyoruz.”

1930 Martında bir Alman gazetecinin, Atatürk'ten, Milliyetçilik ideali ile Avrupadan yaptığı iktibas arasında bir tutarsızlık görüp görmediğini sorması üzerine aldığı cevap şudur: “Asla... Çünkü modern olan Ulusçuluk prensibi, beynelmilel, genelleşmiştir. Biz de Türklüğümüzü korumak için, gayretle özen göstereceğiz. Türkler uygarlıkta soyludurlar. Yunandan önce, İzmir taraflarında yaşamış eski bir millet olduğumuzu bilimsel bir şekilde kanıtlamağa çalışıyoruz.”

Gerçekten Atatürk'ün 1 Kasım 1936 da TBMM yi açan Nutuk'ta belirttiği gibi “Tarih Kurumunun Alacahöyük'te yaptığı kazılar sonunda ortaya çıkardığı 5.500 Yıllık maddesel Türk tarihî belgeleri, dünya tarihini, yeni baştan tetkik ve derinleştirecek nitelikte idi.

Atatürk güzel sanatları kültür alanı içine sokar ve konuşmalarında kültür ile sanatı çok defa yanyana dile getirirdi. Onun sanatı tanımını şöyledir: “Sanat güzelliğin ifadesidir. Bu ifade sözle olursa şiir, name ile olursa müzik, resim ile olursa ressamlık, oyma ile olursa heykeltraşlık, bina ile olursa mimarlık olur”. Atatürk Dönemi güzel sanatların her dalının gelişmesine önem veren bir dönem olarak tarihe geçmiştir. Konuşmaları; Devlet Konservatuvarı, resim galerisi ve diğer sanat ve kültür ocaklarının açılma ve faaliyetleri ile ilgili haberlerle doludur. 1935 Yılında kendi elyazısı ile “Sinanın heykelini yapınız” emrini veren Atatürk, Türkiye'de heykeltraşlık için yeni ortam hazırlamıştır. 1925 yılında kendisine sorulan, hayatta müzik gerekli midir? sorusuna, hayatta müzik lazım değildir. Çünkü hayat müziktir Müzik ile ilgili olmıyan canlılar insan değildirler... Müzik yaşamın neşesi sevinci ve herşeyidir.” demiştir.

Büyük bir hatip olan ve “Büyük Nutuk”u gerçekten büyük edebi değeri sahip bulunan Atatürk; edebiyatı: “Söz ve anlamı yani insan dimağında yer alan her türlü bilgileri ve insan karakterinin en büyük duygularını, bunları dinleyenleri veya okuyanları çok ilgili kıla- cak biçimde söylemek ve yazmak sanatı” olarak tanımlamıştır.

Görülüyor ki Atatürk'te, yükseltici, geliştirici, eğitici bir kültür anlayışı yanında Devlet yaşamından düşünce ve fikir yaşamına, güzel sanatlara ve ekonomiye kadar uzanan geniş bir “kültür kavrayışı”

vardır. Zira Atatürk uygarlık ile aynı anlamda ele aldığı “kültür-hars”ı bir ulusun Devletin yaşamına, düşünce ve ekonomik yaşamında yaptıklarının birleşmesinden, dolayısıyla bir ulusun uygarlığını da bu üç uğraşından ibaret sayar. Onun başlıca amacı; Türkiyemizde bir kültür birleşmesine ve bütünlüğüne gitmektir. Zengin tarih mirasına sahipken geri kalışımızın nedenlerini eğitim yollarının yanlış seçimine bağlamış, 10. Yıl Nutkunda şöyle demiştir: “Az zamanda çok ve büyük işler yaptık. Bu işlerin en büyüğü; temeli Türk kahramanlığı ve yüksek Türk kültürü olan Türkiye Cumhuriyetidir... Yurdumuzu dünyanın en bayındır ve en uygar ülkeleri düzeyine çıkaracağız... Ulusal Kültürümüzü çağdaş uygarlık düzeyine çıkaracağız” Atatürk’ün şu sözlerini de hatırlatmakta yarar vardır “...Asıl uğraşmağa mecbur olduğumuz şey, anlarımızın ve atalarımızın olduğu gibi, yüksek kültürde ve yüksek fazilette dünya birinciliğini elde tutmaktır.”

VI

Atatürk’ün milletin yaşam ve gelişmesinde kültüre çok önem verdiğini vurgulamış bulunuyoruz. 1 Kasım 1932 de TBMM’yi açarken “Ulusal Kültürün her çığırda açılarak yükselmesini Türkiye Cumhuriyetinin temeli kültürdür” diyerek aynı düşünceyi dile getiriyordu. Çeşitli konuşmalarında Atatürk’ün “hars” ve “kültür” deyimini birlikte kullandığını görebiliyoruz.

Ayrıca yukarıda da işaret ettiğimiz gibi Atatürk’ün “Uygarlık” ile “Kültür-Hars”ı birlikte ele aldığını ve şöyle dediğini görüyoruz: “Uygarlığın ne olduğunu başka başka tanımlayanlar vardır. Bence uygarlığı hars’tan ayırmak güçtür ve gereksizdir. Bu görüşümüzü açıklamak için hars-kültür ne demektir tanımlayalım; Kültür; bir insan toplumunun” Devlet yaşantısında, düşünce yaşamında, ekonomik yaşamda, yani tarımda, ticaretle, kara, deniz ve ulaştırmasında yapabildiği şeylerin yekûnudur.” Atatürk’e göre “bir ulusun uygarlığı dendiği zaman hars namı altında saydığımız üç türlü uğraşının yekûnundan başka birşey ortaya çıkmaz. Atatürk bu konuda şunları söyler “İstanbul”un zaptı olayını düşünürken diyenler vardı ki, Bizanslılar Türklerden daha uygar idiler. Fakat Türklerin hars’ı kuvvetli olduğu için, Türkler yendiler ve başarılı oldular”. Bu açıklama doğru değildir. Gerçekte, “Türkler Bizanslılardan hem daha uygardılar, hem de ırkî karakterleri onlardan yüksekti. Uygarlık dediğimiz hars’ın

üç önemli ögesini gözönünde tutarsak, düşüncemiz kolaylıkla açıklanmış olur. İstanbulu ele geçiren Türkler Devlet yaşamında elbette Bizans İmparatorluğundan çok yüksekti. Türklerin İstanbulu fethinde inşa ve icat ettiği gemiler, toplar ve her türlü araçlar gösterdikleri yüksek fen kudreti, özellikle koca bir donanmayı Dolmabahçeden Haliçe kadar karadan taşıma dehası, daha önce Boğaziçinde yaptıkları kaleler, aldıkları tedbirler Bizansı ele geçiren Türklerin düşünce ve fen dünyasında ne ölçüde ileri olduklarının tanıklarındır... Bizansı ele geçiren Türklerin ekonomik yaşamda da Bizanslıların çok ilerisinde olduğunu açıklamakta ise gerek görülmez. Özet olarak; uygarlık hars'tan başka bir şey değildir. Hars anlamını "yaratılış" diyebileceğimiz karakter anlamına indirmemelidir."

Atatürk'ün, aynı düşünceyi, Kırklareli ziyaretinde, Türk Ocağında yaptığı bir konuşmada da dile getirdiğini görüyoruz. "Devlet yaşamı, düşünce yaşamı ,ekonomik yaşam yani ticarî ve tarımsal yaşam... işte bu üç yaşama sonuçlarına "hars" denir. Bu üç biçim yaşamdaki gelişme dereceleri birleştiği zaman ortaya o ulusun harsı çıkar. Bazıları hars ve uygarlığı ayıramazlar. Bunlardan gaye Devlet, düşünce ve ekonomik yaşamdır ki, bu o ulusun hars'ıdır... Bence de en bilimsel olanı; hars ve uygarlığı birleştirmektir. O zaman Ocaklıların kültür olarak yapacağı görevin niteliği kendiliğinden ortaya çıkacaktır." (Japonya modeli bunu tayit etmiştir.)

"Kültür"e, yeni Türkiye Devletinin temeli sayacak kadar büyük önem veren Atatürk, "Kültür Birliği"ni de Türk Ulusunu ortaya çıkaran unsurlar arasında kabul etmiştir. Atatürk "büyük şeyleri büyük uluslar yapar. Ulus dil, kültür ve ülkü birliği ile birbirine bağlı vatandaşların kurdukları bir siyasal ve sosyal heyettir." demiştir.

"Türkiye Halkı ırkan veya dinen ve harsen birleşik, birbirine karşı karşılıklı saygı ve fedakârlık duyguları ile dolu, kader ve çıkar birliği ortak olan bir sosyal heyettir." diyen Atatürk'ün her iki tanımlamasında ortak unsur hars yani kültür birliğidir. Kısaca Atatürk, bir milleti millet yapan unsurların arasında kültür birliğini saymaktadır.

Atatürk'e göre; kültür, uygarlık ve hattâ eğitim birbirlerine çok yakın ve Türkiye Cumhuriyeti için çok gerekli üç temel unsurdur.

VII

Prof. Afet İnan'ın "Atatürk Hakkında Hatıralar ve Belgeler" adlı kitabında yazdığına göre, Atatürk'ün Kültür-Medeniyet anlayışı ile ilgili düşünceleri ve sözleri şöyle özetlenebilir. "Türkiye Cumhuriyetinin temeli kültürdür.. Kültür okumak, anlamak, görebilmek, görebildiğinden mana çıkarmak, intibah almak, düşünmek, zekâyı terbiye etmektir. İnsan, hareket ve faaliyetin, yani dinamizmin ifadesidir. Bu böyle olunca, kültür yukarıda işaret ettiğimiz, insanlık vasfında, insan olabilmek için, bir insani unsurdur. İşte kültür.. tabiatın insanlara verdiği yüksek vasıfları kendi çocuklarına, torunlarına ve geleceğine vermesi demektir."

"Türkiye Cumhuriyetinin temeli kültürdür" diyen Atatürk şunu ekler: "Bence medeniyeti, harstan (kültürden) ayırmak güçtür ve lüzumsuzdur". Atatürk "Türkçülüğün esasları" adlı eserinde evvelâ (hars) milli olduğu halde (medeniyet) beynelmileldir" diyen Ziya Gökalp'ten ayrılmış ve bazı filozoflar Atatürk'ün görüşünü şu sözlerle teyid etmişlerdir: "Bazıları kültür ve medeniyetin ayrı ayrı şeyler olduğunu söylüyorlar. Onlara göre bir millet, kültürünü kendi tarihinden, tekniğini ise, yabancılardan alır.. Böyle düşünenler, medeniyetle kültürü keskin hatlarla ayırmak hatasına düşerler. Bu ayırış skolastik bir fikirden yani "Madde" ve "Suret'in esas ve şeklin ayrı ayrı şeyler olduğunu zannetmek hatasından ileri gelmektedir. Halbuki gerçekte maddesiz suret ve esassız şekil yoktur. Böyle bir ayırış ancak zihinde yerliği kuralını ve dolayısıyla alabilir. "Nitekim "Wakon Yosair — Batı İlmi ve Japon Ruhü" sloganı ile yola çıkan Japon modernleşmesinin, neticede medeniyet ve kültürün esas itibariyle ayrılmazlığını savunan "Kemalist Modernleşme Modeli" ni doğruladığını görmüyor muyuz?.

"Türkiye Cumhuriyetinin temeli kültürdür." diyen ve daha 27 Ekim 1922 Tarihinde, "Ordularımızın kazandığı zafer, bilim ve kültür ordularının zaferi için alan hazırlamıştır" fikrini vurgulayan Atatürk'ün 100. Doğum Yılında yapılan törenlerde, Atatürk'ün kültür törenlerinde, Atatürk'ün kültür ülküsünün vurgulanması da bir zaruret. İşte bu neden ile, biz 19 Mayıs 1981'de, İstanbul'da Harbiye'deki Askerî Müzede "Atatürk ve Türk Kurtuluş Savaşı" seksiyonu ile "Doğumundan ölümüne kadar Atatürk" konulu resim sergisinin "As-

kerî Müze ve Kültür Sitesi Komutanlığı' tarafından halka açılmasını çok yerinde buluyoruz.

Spor Sergi Sarayının karşısındaki binada yer alan Askeri Müze, daha Fatih Sultan Mehmet zamanında oluşturulmaya başlanmış, 1846'da Müşir Ahmet Fethi Paşa ve 1908'de Ferik Ahmet Muhtar Paşa'nın gayretleri ile çağdaş müzecilik anlayışına ulaşmıştır. İkinci Dünya Savaşı dolayısıyla, 1939-49 yıllarında eşyaları Niğde'ye taşınıp kapalı kalan müze, 1950-59 yıllarında açılma çalışmalarını tamamlayarak Ağustos 1959'da "Türkiye Askeri Müzesi" adı altında açılmış bulunmakta, diğer taraftan hem eski Harbiye Okulu binasını yaşatmak, hem de Askeri Müzeye daha geniş sergileme imkanları bulunan bir bina sağlamak amacı ile çalışmaları sürdürülen Eski Harp Okulu binasının önümüzdeki yıllarda bitirilmesine gayret edilmektedir.

Gerçekten, 58.000 kadar tarihi nitelik taşıyan malzemeye sahip bulunan Müze, bugün bu malzemelerin en kıymetlileri olan ancak, 7.000 kadar eseri sergileyebilmekte, gerisi Tophane Deposunda saklanmış bulunmaktadır. Askeri Müze, 2. yüzyıldan günümüze kadar yerli, yabancı harp, silah, araç ve gereçlerini, Yeniçerilerden günümüze kadar Türk Ordusunun kıyafetlerini, Haçlı Seferlerinden kalma, 12. Yüz yıl Haçlı kılıçları ile Türk-İslam sanatını yansıtan kılıçları sergilemekte, en yeni savaş anılarını ise, 1974 Kıbrıs Barış Harekâtında ele geçirilen malzemeler ve silahlar oluşturmaktadır. Türk Tarihinin ve askerî zaferlerinin genişliği, Askerî Müzemize, bilim adamlarının objektif değerlendirmelerine göre, bugün dünya askerî müzeleri arasında ikinci veya üçüncü sırayı sağlamakta, yeni binanın açılması ve tüm eserlerin sergilenebilmesi halinde Müzemizin dünyada birinci sırayı alabileceği ifade edilmektedir.

Bugün dışı kapalı bulunan 11.000 ciltlik Askeri Müze Kütüphanesinin çok değerli ender kitaplardan araştırmacı ve bilim adamlarının yararlanabilmesi için, Genel Kurmay Başkanlığı özel izinler vermekte, Büyük Atatürk'ün de okuduğu tarihi binaya askerî Müzenin taşınması ile kütüphanenin halka açılması öngörülmektedir.

Temennimiz, yabancı turist grupları getiren seyahat acentalarının İstanbul'un çok değerli ender kitaplarından araştırmacı ve bilim adamlarının yararlanabilmesi için, Genel Kurmay Başkanlığı özel izinler vermekte, Büyük Atatürk'ün de okuduğu tarihi binaya askerî Müzenin taşınması ile kütüphanenin halka açılması öngörülmektedir.

Temennimiz, yabancı turist grupları getiren seyahat acentelerinin İstanbul'un çok değerli kültür merkezlerinden olan "Askerî Müze" yi tur programlarına dahil etmesi, tarih öğretmenlerinin ise öğrencilerini ziyaret ettirerek, özgürlük ve bağımsızlık içinde yaşamak için sarfedilmiş güç ve çabaları, üzücü ve mutlu yaşanmış olayları sergileyen sanatın çelik ile, çeliğin ise san'at ile nasıl yoğurulduğunu Atatürk Milliyetçiliği espirisi içinde anlatmalarınıdır.

Türkiyemizin bu iftihar duyduğumuz kültür merkezinin bakımı ve onarımını sağlamak veya hiç olmazsa, masraflarını karşılamak bakımından, bugün sadece 2,5 lira olan giriş ücretinin bir an önce, makul bir hadde çıkarılmasını ve bu arada, öğrencilere indirimli tarife uygulanmasını diliyoruz.

VIII

Atatürk İnkılâbının havasına genç yaşta girip, onun içinde yoğruların başında gelen Dr. Reşit Galip'i, 5 Mart 1934'de henüz 41 yaşındayken kaybetmiştik. Aydın Milletvekili ve 1933'deki Üniversite Reformunu gerçekleştiren Milli Eğitim Bakanı olarak da görev yapan Reşit Galip, Meşrutiyet Türkçülüğünün idealist genci olarak İstiklâl Mücadelesine katıldı. Mersin'de söylediği bir nutukta Atatürk'e dönerek "Senin asıl büyüklüğün, milletin bir ferdiyim deyip öğünmendir." demesi Gazi'nin gözüne bu ateşli genci sokmaya yetmişti. Dayandığı inkılâpçılık ruhu, yazdığı bir başmakalenin başında Gazi Mustafa Kemal'in 18 Ekim 1925'teki Konya Hitabesinden aldığı şu cümlelerde ifadesini bulur: "Milletimizin almaya mecbur olduğu merhaleler büyüktür. Vasıl olunması zaruri hedefler çoktur. Behemehal bu merhaleler alınacak en nurlu hedeflere varılacaktır. Onun için birbirimize vereceğimiz işaret ileri, ileri daima ileridir."

Dr. Reşit Galip, aynı makalede Cumhuriyetçilik Milliyetçilik, Halkçılık, Laiklik, Devletçilik, İnkılâpçılık prensiplerine, Atatürk tarafından konulmuş prensipler olarak inandığını söyler. Benimsediği ideal bu fikirlerin toplamında idi. Şeyh Said İsyanında İstiklâl Mahkemesi Üyeliğini bu düşünce ile yapmıştı. Serbest Fırka Muhalefetine başlangıçta bu düşünce ile katılmıştı. Maarif Bakanlığını bu düşünce ile kabul etmişti. Durup dinlenme bilmeyen hayatını kitapları arasında ve kütüphanesine koydurduğu bir karyolada, genç yaşta yitirdi

ve Hasan Ali Yücel'in deyimi ile "Milletin varlığına hasretle baka baka, parasız, pulsuz sarsılmaz imanı ile Tanrı'nın huzuruna gitti."

"Benim Reşit Galip Ağabeyim" başlıklı ve 1954'de yayınlanan yazısında Rahmetli Şair Behçet Kemal Çağlar, şunları söylüyor: "Makamım ve paranın onun katında yeri yoktu. O, idealinin ve ihtirasının adamı idi. Millete yararlı olmak, hergün yeni ve güzel bir şey yapmak, hergün birini daha davaya inandırmak.. Kuru gürültünün değil, içten yanan ateşin adamı idi. Atatürk, İstanbul'dan döndükten sonra genç, yaşlı arkadaşlarının, O'nun elini öpmek için, istemese bile eğildiklerini görürdüm. Bunlardan yalnız biri ,herkesin bu iki büküm vedanın sonunu bekler, Mustafa Kemal'in ellerine elleri ile sarılırdı: O uzanırsa öpüşürlerdi de..".

Çalışma aşkı, okuma zevki onda en asil ve yüksek derecesini bulmuştur. Geç vakitlere kadar çalışır ve okur, yatağı bile kütüphane odasında, kitaplarının arasındadır. İlk, Orta ve Yüksek öğretimde esaslı ve temelden ıslahat yapan, naklinde kimsenin muvaffak olmadığı Tıbbiyeyi Haydarpaşa'dan koparıp, beri tarafa geçiren, Ankara civarında Hitit'lere ait eski eserleri bulup dağları delik delik eden hep Dr. Reşit Galip idi.

Falih Rıfki Atay'ın deyimi ile "İhtilâlin düşünen kafalarından, duyan gönüllerinden ve gören gözlerinden biri idi. "Ölümünden sonra "Kadro Dergisi": "Memleketin Büyük Kaybı" başlıklı yazıda özetle şunları yazmıştı: "Reşit Galip herşeyden evvel bir idealistti. Türk İnkılâbının yarınki tarihçisi onu yalnız inkılâp safhının ileri bir mücahidi değil, Türk inkılâbındaki bütün mefhum ve içtimai şekil doğuşları sayesinde, aktif bir kahraman olarak anacaktır. Reşit Galip, senin en büyük hizmetin senden sonra gelecek inkılâp nesillerine inkılâpçı nesillerine inkılâpçı karakterin, inkılâpçı enerjinin ve ahlâkın büyük misali olmandır."

Dünyaca ünlü "The New York Times" gazetesinin 5 Kasım 1933 günkü sayısında "Türkiye'de Modern Eğitim" başlıklı yazıda Atatürk Türkiye'sindeki 10 Yıl'ın inkılâpları öğüldükten sonra, Dr. Reşit Galip'in yeni üniversitenin kuruluşundaki faaliyetine şöyle değinilmektedir: "Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın Cumhurbaşkanı bulunduğu Türkiye'de memleketin bütün politik ve sosyal hayatını kaplayan öyle köklü değişiklikler cereyan etti ki, belki Rusya hariç, hiçbir memle-

kette buna benzer bir hareket görülmemiştir. Milli Darülfünun içindeki bazı profesörler, bu inkılâp hareketlerinde aktif rol oynamış iseler de, genel olarak milletin entellektüel hayatının merkezi olan bu kuruluş yolundan bildiği gibi gitmiştir. Darülfünunun durumunu şiddetle tenkid eden Dr. Reşit Galip Bey, şöyle diyor: “Memlekette büyük politik ve sosyal inkılâplar yapılmıştır. Darülfünun bu büyük değişikliklere seyirci kalmıştır. Milli bir hareket halini alan yeni bir tarihî cereyan memleketi kapladı. Darülfünunda bu harekete karşı bir ilgi uyandırmak için, üç yıl beklendi. İstanbul Darülfünunu sesini bile çıkarmadı. Dış dünyadan elini eteğini çekerek, kendi içine kapalı kalmayı tercih etti.

Kurulan yeni Üniversite, Milli Hareketin hayatî bir parçasını oluşturduğundan Türk İnkılâp Enstitüsüne büyük önem veriliyordu. Bu enstitü öğrencilerinden profesörlerine kadar bütün üniversitenin malı Cumhuriyet’in ve bütün milletin dimağıdır. Herkes bu enstitünün talebesidir. Herkes bu enstitünün profesörü olabilir. Burası inkılâbı sevenlerin ve ona iman besleyenlerin kürsüsü olacaktır.” demektedir.

“Türk Çocuğunun Andı” diye bilinen “Türk’üm, Doğruyum, Çalışkanım, Yasam: Küçüklerimi Korumak, Büyüklerimi Saymak, Yurdumu, Budunumu özümde çok sevmektir. Ülküm: Yükselmek, İlergitmektir. Varlığım Türk Varlığına Armağan Olsun” diye bilinen anlamlı ve güzel And’ın da yazarı olan Dr. Reşit Galip’in bugüne kadar eşitli vesilelerle anılmasında “Dr. Reşit Galip” adlı değerli kitabın yazarı olan Ahmet Şevket Elman’ın hizmetini zikretmemek mümkün değildir. Behçet Kemal Çağlar’ın dediği gibi: Ahmet Şevket Elman’ın vefası “Vefa artık İstanbul’da sadece bir semt adından başka birşey değildir.” diyen Şair’in güzel ve gerçek nüktesine mükemmel bir canlı tekziptir.

IX

İsrail’in Siyonist Yobaz Milletvekii Bayan Geulah Cohen’in, ülkede ki fanatik ve tutucu çevrelere ve oylara sempatik görünmek için verdiği ve “Birleşik Kudüsün İsrail’in bedî başkenti olmasını” öngören kanun teklifinin, 30 Eylül 1980’de İsrail Parlamentosu olan 120 üyelik Knesset’te 15 oya karşı 69 oyla kanunlaştırdığını ve bunun

İslâm Ülkelerinden başlayarak, bütün dünyada çeşitli olumsuz tepkilere yol açtığını biliyoruz.

Yobaz Cohen, bu teklifi ile Mısır ile İsrail arasında cereyan eden Filistin'in özerkliği görüşlerini çıkmaza sokmayı amaçlıyor ve böyle bir teklife, seçim endişesi hesapları ile, çok az Knesset üyesinin çıkabileceğini hesaplıyordu. Nitekim de öyle olmuştur.

Oysa, doğrusu istenirse, İsrail Devleti daha 1949'da Kudüs'ü yeni devletin başkenti olarak ilân eden kanunu kabul etmiş ve 1967'de "Arap Kudüsü" olarak adlandırılan adlandırılan şehrin Doğusunu işgal etmişti. Bu itibarla son girişimin, mevcut olan "Fiili" ve hatta "Hukuki" durumu pek değiştirmedeği ve fakat Arap Dünyasını öfkeliendirmek ve Filistin üzerindeki görüşmeleri çıkmaza sokmak amacını güden "Fanatik" bir iç politika girişimi olduğu ve neticede en çok bizzat İsrail'e zarar verdiği, buna mukabil Begin Hükümetini Meclisteki iki kişilik çoğunluğu ve özellikle, yaklaşmakta olan seçimleri riske etmemek için bu "Akıl dışı" davranışı önlemediği söylenebilir.

Buna rağmen, Türk politik hayatının din sömürücüsü bir parti genel başkanının, temiz Türk vatandaşlarının kutsal duygularını biraz daha sömürmek fırsatını kaçırmamak için, Kudüs'ün Başkent ilân edilmesi kararına karşı çıkan Dışişleri Bakanına karşı gensoru önergesi ve Dışişleri Bakanının düşürülmesi üzerine aşağıdaki beyanati verdiği hatırlardadır.

"Bu kararın alınması çok tabiidir, çünkü Kudüs'ün milletimizin kalbinde özel bir yeri vardır. İsrail'in Kudüs'ü Başkent yapma kararı, İsrail'in Anadolu'yu işgal kararı ile müsavidir. Bizim içimizdeki anarşiyi körükleyen İsraildir. Ama Hükümet İsraille ilişkiyi kesmemekte direnmiş, Parlamento da bu hükümetin bakanını iskat etmiştir."

"Ulusal" dış politika yerine 12 Eylül den önce "Fanatik" ve "Ümmetçi" bir dış politika sokuşturmaya yeltenen bu gibi politika cücelerine bundan sonraki dönem için de anlatılması gereken husus şudur:

Son yüzyıllarda Avrupa'nın "Hasta Adam"ı durumunda olan Osmanlı Devletinde Devlet adamlarımızın "Rus" "İngiliz" "Fransız" ve "Alman" taraftarı gibi kategorilere ayrılmalarına karşın, tarihin bu acı tecrübelerinden gereken sonuçları çıkararak Mustafa Kemal, Milli

Mücadelenin başlangıcından itibaren, kademe kademe “Akılcı” ve “Ulusal” bir dış politika oluşturmuştur. Bu dış politikanın ilkeleri ise, yurdu dış maceralardan korumak-Başka devletler iç işlerimize karıştırmamak, başka devletlerin işlerine karışmamak-yalnız Milli çıkarlarımızın gerektirdiği politikayı gütmek-daima dünya barışı için çalışmak —Dış politikada fanatik ve dogmatik değil, rasyonal ve realist olmak ve ulusal çıkarların gerektirdiği savunma andlaşmalarına eşit koşullarla girmek şeklinde özetlenebilir.

“Yurtta Sulh, Cihanda Sulh” sözleri ile ifade edilen bu Kemalist, ulusal, insancıl ve akılcı dış politika görüşü, Atatürk’ün Mudanya ve Lozan’da zaferini sağladığı gibi, Montrö Sözleşmesi ve Hatay’ı bize kazandırmış ve İkinci Dünya Savaşında bizi savaş felaketinin dışında tutmakta birinci derecede yardımcı olmuştur.

19. Yüzyıldan itibaren milliyetçilik akımının bütün dünyayı sardığı, Türk olmayan İslam Toplulukları, özellikle Araplar arasında Milliyet fikirlerinin kuvvetlenip, yaygınlaştığı görmemezlikten geliniyor, bütün İslamları bir idare altında birleştirmek hayalinden ibaret bulunan “Pan İslamizm” macerası peşinde sürükleniyordu.

Oysa Osmanlı Padişahı ve Halifesinin ilân ettiği “Cihat” görmezlikten gelinmiş, Birinci Dünya Savaşında Osmanlı İmparatorluğu Ordularına karşı İtilaf Devletleriyle bir olup, silah kullanan Müslümanlar çıkmıştır. Bir istatistiğe göre, 25 yıl içinde Yemen’e iki milyon Türk askeri gönderiliyor ve Türklüğün bu en genç ve dinç bölümünden bir buçuk milyon insan kayboluyordu. Biz bu sözlerimizle çağımızda Milliyetçiliğin ümmetçilikten çok daha güçlü bir akım olduğunu belirtmek istiyoruz. Atatürk’ün Kemalist Adalet Bakanı Mahmut Esat Bozkurt, bu gerçekler karşısında: “Türkün şerefi ve yükselmesi için kanlarımızı dökelim, fakat Yemen Çölleri ve Hilafet müessesesi için değil” demişti.

Zafer Bayramı kutlama törenine değil ve fakat, 6 Eylül 1980’de Konya’da yapılan “Olaylı” “Kudüs’ü Kurtarma” mitingine katıldığı bildirilen bu eski parti Genel Başkanına 30 Ağustos Zaferinin ilk kutlanması dolayısıyla, Başkomutanlık Savaşının ikinci yıldönümü olan 30 Ağustos 1924 tarihinde bu savaşın muzaffer komutanı Mustafa Kemal’in Dumlupınar da yaptığı konuşmadan Türk politikacılarına verdiği şu mesajı hiç olmazsa, şimdi öğretmek istiyoruz.” Yüzyıllar-

dan beri Türkiye'yi yönetenler, çok şey düşünmüşler ama yalnız bir şeyi düşünmemişlerdir. Türkiye'yi. Bu düşüncesizlikleri yüzünden Türk yurdunun, Türk Ulusunun uğradığı zararları ancak bir tek davranışla kapatabiliriz. Türkiye'de, Türk'ten başka bir şeyi düşünmemek..”

Bu itibarla, duyduğumuz infial, ne olursa olsun ne İserail'in Kudüs'ü Başkent yapan kararını ne örneğin Sovyetlerin Afganistan işgalini, Anadolu.yu işgal kararı ile eşit tutmak ne de çeşitli kaynaklara göre Türkiye'deki anarşiyi körükledikleri bildirilen bir sürü komşu ülke ile-ve sırf bu yüzden ve başka hiçbir girişimde bulunmadan, ilk tedbir olarak diplomatik ilişkilerimizi kesmek yoluna gitmek yukarıda açıkladığımız “Akılcı” ve “Uulusal” Kemalist dış politikaya uygun değildir.

İşte “12 Eylül Harekâtı; 1980'ler dünyasında çağdışı bir aşırı sağ ve aşırı sol fanatizmini sergileyip, Kemalist Devriminin akışını saptırmaya kalkışanlara “Dur” demiştir.

X

UNESCO Genel Konferansı, Atatürk'ün 100. Doğum Yıldönümü dolayısıyla verdiği kararında; Uluslararası anlayış, iş birliği ve barış yolunda çalışmış üstün kişilerin gelecek kuşaklar için örnek olacakları inancı ile, Mustafa Kemal Atatürk'ün olağanüstü bir reformcu, sömürgecilik ve emperyalizme karşı açılan savaşların ilk liderlerinden biri olduğunu dünya ulusları arasında anlayışın, sürekli barışın kurulması için çalışmalarının olağanüstü bir örnek oluşturduğunu ve bütün hayatı boyunca insanlar arasında hiç bir renk, din veya ırk ayırımı gözetmeden bir uyum ve işbirliği çağının doğa çağına inancını hatırlatmış ve Atatürk'ün bütün bu ve tüm ülkemelerin modernleşmesi ve gelişmesi konusundaki, katkılarını belirterek Atamızın “Evrensel” karakterini vurgulamıştır.

Atatürk'ün 100. Doğum yıl dönümü dolayısıyla katıldığım milli ve milletlerarası toplantılarda Atatürk'ün artık sadece Türk'ün ve Türkiye'nin malı olmaktan çıktığını, çeşitli renklere, dinlere, ideolojilere, kıt'alara ve milletlere mensup bilim adamlarının onun, UNESCO'nun kararında belirtilen ve belirtilmeyen, “Evrensel” yönlerini heyecan ve takdirle dile getirdiklerini gördüm.

İşte böyle toplantılardan birisi de, Boğaziçi Üniversitesi'nin, İstanbul'da, Atatürk Kültür Merkezi'nde düzenlediği ve 37 ülkeye mensup 150 kadar bilim adamının bildirimler sunduğu "Uluslararası Atatürk Konferansı" idi.

Konferansın, ilgiyi arttıran yönlerinden birisi de, dünya nüfusunun bir çeyreğini oluşturan Çin Halk Cumhuriyeti'nden Dünya Tarihi Araştırma Enstitüsü üyelerinden Prof. Dr. Zhu Kerou'nun Atatürk Devrimi üzerine bir bildiri sunması ve ayrıca açılış töreninde Türkçe olarak bir konuşma yapması idi. Bu konuşmada Çin bilim adamı aynen şunları söylemiştir:

"Mustafa Kemal Atatürk, yalnız Türk Halkının yüce bir ulusal kahramanı değil, çağımız dünya tarihinin yetiştirdiği ender büyüklerden biridir.

Çin Halkı, Kemal Atatürk adını çok iyi bilir. Daha, 1920'ler başında, Çin Halkı, Türk Halkı'nın Mustafa Kemal'in önderliğinde giriştiği Ulusal Bağımsızlık savaşı ile yakından ilgilenmiş, bunu tüm ezilen ulusların Anti-Emperyalist mücadelelerinin bir bölümü saymış ve Türk Halkı'nın zaferini Çin Halkı'nın zaferi olarak değerlendirmiştir.

Ulusal Bağımsızlık savaşından sonra, Atatürk yılmaz bir kararlılıkla, birçok iç ve dış sorunu altederek, halkına önderlik yaparak ve halkına dayanarak; toplum, siyasi ,ekonomi gibi alanlarda bir dizi reform gerçekleştirdi. Atatürk biliyordu ki, ekonomik bağımsızlık olmaksızın sağlam bir siyasal bağımsızlık olamaz; ekonomik bağımsızlığı sağlamak için de mutlaka Feodalizm ve Orta Çağ artıklarının ortadan kaldırılması uygarlık, bilim ve bilgiden güç almak gerekir.. 19 Mayıs'ta Çin Halkı, Zaşkent Peking'de, Atatürk'ün doğumunun 100. yılını kutladı. Bu Çin halkının Atatürk'e ve Türk Halkına karşı duyduğu saygıyı açıkca belirtir..."

Diğer taraftan Prof. Zhu Kerou sözü geçen konferansta "Atatürk Reformları Üzerine" adı ile ve İngilizce olarak sunduğu bildirisinde Kemalizmi "Reformların güdücü ideolojisi" olarak nitelemiş ve Kemalist Devrim'in Burjuva Milliyetçiliğinden ve Demokrasi anlayışından esinlenmekle beraber, Mustafa Kemal'in memleketine kazandırdığı bağımsızlığın sürmesi için Feodal ve Orta Çağ artıklarına karşı koyan Devrimlerin önemini kavradığını ve bunun için hem ekono-

mi, hem de kültür alanında köklü değişiklikler yaptığını vurgulamıştır.

Kanaatimizce Prof. Zhu Kerou'nun bildirisinin en ilginç yönlerinden birisi de, Türkiye'deki, "Çağ Dışı" ve "Romantik" solculardan bazılarının "Atatürk'ün alt yapı devrimi" yapmadığını ve bu sebeple devrimci bile sayılmıyacağını iddia etmelerine, karşı Marksist-Leninst bir ülkeden gelen ve fakat, akıl ve bilimin gerekleri ile hareket ettiği için Doğmatizm ve Fanatizme sapmayan Çinli Bilim adamının Atatürk Devrimlerinin ülkenin ekonomik yapısını da etkilediğini, kültür ve eğitim alanında yapılan girişimlerin okuyup yazma bilenlerin sayısını arttırmak sureti ile endüstri ve tarımda kısaca ekonomik kalkınmada lüzumlu bir taban oluşturduğunu belirtmesidir.

Çinli bildiri sahibi aynı bildirisinde yeni Medeni Kanununun kabulünün feodal toprak mülkiyetini kaldırdığı, Aşar vergisinin ilgasının da ülkenin alt yapısına yönelik bir girişim olduğunu söylemiştir.